

YENİ İNFORMASIYA TEKNOLOGİYALARININ ELEKTRON KİTABXANALARA TƏTBİQİ

N.Ə.HƏSƏNOVA
BDU-nun baş müəllimi
Texnika üzrə fəlsəfə doktoru
n_gasanova@hotmail.com

Z.İ.MƏCNUNOVA
Kitabxanaşünaslıq kafedrasının magistrantı
z.majnunova@gmail.com

Məqalədə yeni informasiya texnologiyaları, müasir dövrdə onlardan istifadənin vacibliyi göstərilmişdir. Yeni texnologiyaların kitabxanalara tətbiqi, onlardan istifadə və bunun nəticəsində yaradılan elektron kitabxanalar, elektron bazalar və müasir xidmət vasitələri əks olunmuşdur. Dünyada və respublikada bu istiqamətdə görülən işlər, təcrübələr qeyd olunmuşdur.

Açar sözlər. Yeni informasiya texnologiyaları, elektron kitabxana, informasiya cəmiyyəti, milli kitabxana, AKİS, elektron kataloq, kitabxana-informasiya texnologiyaları, məsafədən xidmət.

İnformasiyanın müasir cəmiyyətin əsas aparıcı qüvvələrindən birinə çevrilməsi və sənaye cəmiyyətindən informasiya cəmiyyətinə sürətli keçidlə əlaqədar olaraq "İnformasiya cəmiyyəti" anlayışı bu gün bütün sahələrdə işlənməkdədir. Hələ XX əsrin 90-cı illərinin əvvəllərindən informasiya cəmiyyətinin formalaşması konsepsiyası meydana çıxsada, yalnız 2003-cü ilin dekabrında BMT və YUNESKO-nun Cenevrədə keçirilən İnformasiya Cəmiyyəti üzrə Ümumdünya Sammiti üçünə minilliyin əsas vəzifəsini – informasiya cəmiyyəti qurulması vəzifəsinin başəriyyətin inkişafının mühüm şərti kimi vurğuladı. İnformasiya cəmiyyəti elə bir cəmiyyətdir ki, burada cəmiyyət üzvlərinin böyük əksəriyyəti informasiyanın yığılması, saxlanması, idarə edilməsi, emalı, ötürülməsi ilə məşğul olur. Bütün bu prosesləri həyata keçirmək informasiya texnologiyalarının tətbiqi olmadan mümkün deyil. İnformasiya texnologiyaları informasiya cəmiyyətinin maddi və texniki əsasını təşkil edir.

İnformasiya texnologiyaları - informasiya ehtiyatlarından istifadə olunması proseslərinin ağırlığını azaltmaq, onların etibarlılığını və operativliyini çoxaltmaq məqsədilə informasiyanın toplanması, emalı, saxlanması, ötürülməsini təmin edən metodlar, istehsal prosesləri və texniki-proqram vasitələri toplusudur. Bu texnologiyaların əsas məqsədi verilənləri emal etməklə yeni,

daha keyfiyyətli və istifadəçi üçün lazımi informasiyanın alınmasıdır. Bu zaman informasiya resurslarının istifadəsi proseslərinin əməktutumu aşağı düşür və onların tətbiqinin nəticəsi informasiya məhsullarında xüsusiləşir. İnformasiya texnologiyalarının üç əsas prinsipi mövcuddur: kompüterlə interaktiv rejimdə işləmək; proqram məhsullarının inteqrasiyası; həm verilənlərin, həm də məsələnin qoyuluşunun dəyişdirilməsi prosesinin çevikliyi.

Kompüterlərin informasiya mühitində tətbiqi və telekommunikasiya vasitələrindən istifadə olunması informasiya texnologiyalarının inkişafında yeni mərhələ açdı ki, bu da yeni informasiya texnologiyaları mərhələsi oldu. Yeni informasiya texnologiyası dedikdə fərdi kompüterləri və telekommunikasiya vasitələrini tətbiq edən, "dostluq" interfeysi əsasında istifadəçilərin işini təmin edən informasiya texnologiyası başa düşülür. Yeni informasiya texnologiyaları informasiyanın toplanması, emalı, saxlanması və ötürülməsi sahəsində hesablaşma texnikası və vasitələrinin müxtəlifliyinin tətbiqinin forma, üsul və qaydaları toplusudur. Bu texnologiyalar üçün əsasən aşağıdakı xüsusiyyətlər səciyyəvidir:

- istifadəçinin verilənlərin manipulyasiyası rejimində işləməsi;
- inteqrasiya edilmiş verilənlər bazası əsasında informasiyanın ötürülməsinin bütün mərhələlərində ikitərəfli informasiya dəstəyi;
- sənədlərin kağızsız emalı prosesi;
- istifadəçi üçün geniş imkanları təqdim etməklə məsələnin həllinin interaktiv rejimi;
- kommunikasiya vasitələri ilə birləşdirilmiş kompüterlər qrupu əsasında sənədlərin kollektiv icrası imkanı;
- məsələnin həlli prosesində informasiyanın təqdim edilməsi qaydasının və formalarının yenidən qurulması imkanı.

İnformasiya texnologiyaları vasitəsilə informasiyanın emalı prosesinin əsas vasitələri riyazi, informasiya, proqram, aparat və texniki vasitələrdir. İnformasiya texnologiyalarının texniki vasitələrinin əsas hissəsini kompüter texnikası təşkil edir. Yeni informasiya texnologiyalarının texniki təminatına bunlar daxildir: informasiyanın emalı üçün kompüter texnikası vasitələri; informasiyanın ötürülməsi, mübadiləsi üçün kommunikasiya texnikası vasitələri; bu sahədə çalışan mütəxəssislərin işlərinin avtomatlaşdırılması üçün təşkilati texniki vasitələr. Texniki vasitələr seçilərkən informasiyanın həcmi, emalın sürəti, istifadəçilərin sayı, proqram təminatının həcmi və s. nəzərə alınmalıdır.

Yeni informasiya texnologiyalarının proqram təminatı dedikdə hesablaşma texnikası vasitəsilə verilənləri emal edən sistemlərin yaradılması və istismarı üçün proqramlar kompleksinə nəzərdə tutulur. Yerində yetirdiyi funksiyalardan asılı olaraq proqram təminatı iki yerə bölünür: baza və ya sistem proqram təminatı; tətbiqi proqram təminatı. Baza proqram təminatı informa-

siyanın kompüterdə emal olunmasını təmin edir. Proqram təminatının bu növü aparat vasitələri ilə sıx əlaqədardır və onun çox zaman kompüterin bir hissəsi hesab edirlər. Baza proqram təminatı həmçinin tətbiqi proqramlar üçün normal iş şəraitinin yaradılmasını təmin edir.

Baza proqram təminatına aşağıdakılar daxildir: əməliyyat sistemləri; antivirus proqramları; test və diaqnostik proqramlar; sistem ötürükləri və s. Tətbiqi proqram təminatı isə istifadəçinin konkret məsələsinin həllini və bütövlükdə informasiya sistemində hesablama prosesinin təşkili təmin edir. Tətbiqi proqram təminatı baza proqram təminatının, xüsusilə əməliyyat sistemlərinin idarəçiliyi altında işləyir. Tətbiqi proqram təminatının tərkibinə müxtəlif təyinatlı tətbiqi proqramlar paketi və informasiya sistemlərinin və istifadəçilərinin işçi proqramları daxildir.

Yeni informasiya texnologiyalarının aparat təminatı dedikdə isə daha çox hesablama maşınları nəzərdə tutulur. Bu gün hesablama maşınları termini ilə paralel olaraq elektron hesablama maşınları termini və ya müasir praktikada daha çox işlənən kompüter termini işlənir. Fəaliyyət prinsipinə görə hesablama maşınlarının üç növü var: Rəqəmsal hesablama maşınları – rəqəmsal formada təsvir olunmuş informasiya ilə işləyirlər; Analox hesablama maşınları – fasiləsiz şəkildə verilmiş informasiya ilə işləyirlər; Hibrid hesablama maşınları – həm rəqəm, həm də analox formada verilmiş informasiya ilə işləyirlər.

İnformasiya texnologiyaları informasiyadan səmərəli istifadəyə imkan verir və istifadəçi üçün lazımı informasiyanın vaxtında alınmasını və operativ çatdırılmasını təmin edir. Bu gün cəmiyyətin istənilən sahəsini texnologiyalarla təsəvvür etmək mümkün deyil. İnformasiya texnologiyaları informasiya proseslərini avtomatlaşdırmaqla vaxta, əməyə qənaət edir ki, bu da müasir zamanədə ən vacib məsələlərdən hesab olunur. İnformasiya texnologiyaları həmçinin, informasiyanın insanlar arasında yayılmasında, kütləvi informasiyanın hazırlanması və yayılmasında xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu gün informasiya cəmiyyətinin yaradılmasında, cəmiyyətin intellektuallaşdırılmasında, təhsilin və mədəniyyətin inkişafında informasiya texnologiyaları əvəzsiz rol oynayır. İnformasiyalaşdırılmış cəmiyyətdə bəşər mədəniyyətinin ayrılmaz hissəsi olan kitabxanalar bu cəmiyyətin əsas atributlarından hesab olunur. Müasir kitabxanaları kitabxana informasiya texnologiyaları olmadan düşünmək çətindir. Kitabxana proseslərinin avtomatlaşdırılması, oxuculara müasir vasitələrlə xidmət olunması, elektron kitabxanaların yaradılması, məsafədən xidmət – bütün bunlar müasir texnologiyalarla mümkün olmadığı üçün yeni informasiya texnologiyalarının kitabxanalara tətbiqi onların qarşısında duran əsas vəzifələrdən birinə çevrilir.

İnformasiya texnologiyalarının kitabxanalara tətbiqinin bir neçə vasitə və istiqamətləri vardır. Bu vasitələr və istiqamətlərə daxildir: CD-ROM;

Şəbəkə texnologiyaları; Elektron kataloq; Elektron kitabxana; Avtomatlaşdırılmış kitabxana informasiya sistemləri.

Kitabxana proseslərinin avtomatlaşdırılmasında Avtomatlaşdırılmış Kitabxana İnformasiya Sistemlərinin (AKİS) rolu xüsusi olmuşdur. AKİS-lərin yaradılmasında və tətbiqində əsas məqsəd kitabxanalar arasında məsafədən asılı olmayaraq informasiya mübadiləsinin genişləndirmək, eyni zamanda oxucu sorgusunu operativ ödəməkdən ibarət olmuşdur. AKİS-lər kitabxanada çoxaspektli axtarışı, qeydiyyatın avtomatlaşdırılmasını təmin edir. AKİS-lər beynəlxalq maşınla oxunan formatlara və Z 39.50 protokoluna uyğun olmalı, internet texnologiyasına inteqrasiya və informasiyanın bütün növləri ilə işləmək imkanına malik olmalıdırlar. Dünya təcrübəsində İRBİS-64, VTLS, MİLLENNIUM, MARC-SQL, LIBER, ALEPH kimi AKİS-lərdən istifadə olunur.

Müasir kitabxana-informasiya texnologiyalarının kitabxanalara tətbiq olunmasının onların inkişafında yaratdığı ən böyük dəyişiklik elektron kataloqların və elektron kitabxanaların yaradılması oldu. İnformasiya texnologiyalarının kitabxanalara tətbiqi kitabları toplamaq, qorumaq, istifadəyə vermək kimi ənənəvi funksiyalarla yanaşı bu prosesləri avtomatlaşdırmaqla onları elektron bir informasiya mərkəzinə, elektron kitabxanaya çevirir. Elektron kitabxanalar isə kitabxana binasından kənar, zaman və məkan məhdudiyəti olmadan tələbatçılarına xidmət göstərir ki, bu da müasir zamandan kitabxanaların cəmiyyətdəki əhəmiyyətini daha da artırır. Yeni texnologiyaların kitabxanalara tətbiqində əsas məqsədlərdən biri kitabxana proseslərini avtomatlaşdırmaqla yanaşı oxuculara müasir vasitələrlə və məsafədən xidməti təşkil etməkdir. Bunun üçün isə təbii ki, elektron məlumat bazalarının, elektron resurs fondlarının, elektron kataloq və elektron kitabxanaların yaradılması zəruridir. Dünya təcrübəsində bir çox böyük kitabxanaların son on illiklərdə bu istiqamətdə gördüyü işlər diqqət çəkir.

Rusiyada 2003-cü ildən başlayaraq Milli Elektron Kitabxana layihəsi həyata keçirilməyə başlanmışdır. Rusiya Dövlət kitabxanası Mədəniyyət Nazirliyinə Milli Elektron Kitabxananın yaradılması təşəbbüsü ilə müraciət etmiş və dəstəklənmişdir. 2003-cü ilin fevralında elektron kitabxananın yaradılması layihəsinə Rusiya Milli Kitabxanası da qoşulmuşdur. Artıq 2008-ci ilin 17 dekabrında Rusiya Dövlət kitabxanası Milli Elektron Kitabxananın yaradılması layihəsinin başa çatdığı elan etmişdir. Bu kitabxanada Rusiyanın bütün əsas kitabxanalarından toplanmış nadir kitablar və əlyazmalar, dövrü nəşrlər və notlar saxlanılır. Buraya həmçinin Prezident kitabxanasının kitabları və dissertasiyaların elektron kitabxanası daxil edilmişdir. 2008-ci ilin məlumatlarına görə arxivin həcmi 162 Tbayta çatmışdır ki, bu da 3 milyon kitaba bərabərdir. Hazırda Milli Elektron Kitabxana özündə vahid interfeysə, axtarış sistemində və istifadəçi bazasına

qoşulmuş elektron kitabxanaların şəbəkəsini (Rusiya Milli Kitabxanası, Dövlət Elmi-Texniki Kitabxanası) birləşdirir.

Britaniya Milli Kitabxanası 2005-ci ildə öz fondunun elektron formaya salınması istiqamətində layihə həyata keçirməyə başlamışdır. Kitabxananın pres-relizində bildirildiyinə görə, 2020-ci ilə qədər Britaniya alimlərinin elmi işlərinin 90%-i rəqəmli formaya keçiriləcəkdir və internetdən onlara çıxış imkanı olacaqdır. Bununla yanaşı, yaxın zamanlarda dərc olunmuş tədqiqat əsərləri həm rəqəmli, həm də çap formasında saxlanılacaq və məqalələrin yalnız 10%-ni ancaq kağız üzərində oxumaq mümkün olacaqdır. Elmi əsərlərdən başqa, Britaniya kitabxanasının bütün fondunun rəqəmsəl formaya keçirilməsi planlaşdırılır. Buraya 160 milyon kitab, əlyazma, audiyoyazı, patent, kart və qəzet daxildir.

Fransa Milli Kitabxanasında isə 1997-ci ildən "Gallica" layihəsi həyata keçirilir. "Gallica" Fransa Milli Kitabxanasının bütün dünya ictimaiyyətinin istifadəsi üçün nəzərdə tutduğu açıq rəqəmsəl kitabxanasıdır. O, həmçinin rəqəmsəl ensiklopediya kimi fəaliyyət göstərir və çap materiallarından, qrafik materiallardan və səs yazılarından ibarətdir. "Gallica" vasitəsilə nadir, qeyri-adi, çap edilməmiş və ya istifadəsi qadağan edilməmiş də, məhdudlaşdırılmış mənbələrdən yararlanmaq mümkündür. Bu materiallar üçün müəllif ödənişləri tələb olunmur və yalnız şəxsi istifadə məqsədilə pulsuz istifadəsinə icazə verilir. Hal-hazırda bu kitabxanada 70000-dən çox cilddən ibarət rəqəmsallaşdırılmış mətn, 80000 fotosəkil və 30 saat səs yazıları vardır.

Dünya təcrübəsində bu sahədə görülmüş ən böyük işlərdən biri isə "Europana" layihəsidir. "Europana" – ümumavropa rəqəmsəl kitabxanası 2008-ci il noyabrın 20-də fəaliyyətə başlamışdır. Bu rəqəmsəl kitabxananın yaradılmasında əsas məqsəd Avropa mədəniyyətinin müxtəlif aspektlərini əks etdirən kitabları əldə etməyə imkan yaratmaq, xalqlar və mədəniyyətlərarası qarşılıqlı anlaşmağa təsir göstərmək, həmçinin internetdə mədəniyyətyönümlü materialların həcmi genişləndirilmək olmuşdur. Burada Avropanın mədəni irsinin müxtəlif obyektləri rəqəmsəl formada yerləşdirilmişdir. Hazırda bu obyektlərin sayı 15 milyona yaxındır. Burada ingilis, fransız və alman dillərində informasiya toplanmışdır. Sonrakı illərdə Avropanın müxtəlif dillərində də mənbələrin sayta daxil edilməsi planlaşdırılır.

Ölkə kitabxanalarında da yeni informasiya texnologiyalarını tətbiq etməklə onları dünya standartları səviyyəsinə çatdırmaq qarşısında duran əsas vəzifələrdən birinə çevrilib. Respublikanın müxtəlif kitabxanalarında avtomatlaşdırma proseslərinə müxtəlif illərdə başlanmışdır. 2007-ci ildə qəbul olunmuş "Azərbaycanda kitabxanaların vəziyyətinin yaxşılaşdırılması" haqqında sərəncam, eləcə də 2008-ci ildə qəbul olunmuş "Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə dövlət proqramı" Azərbaycan kitabxanalarının inkişafında yeni bir

mərhələ açdı. Bu mərhələdə kitabxanaların inkişafı yeni bir istiqamət almış, müasir texnologiyaların kitabxanalara tətbiqi daha çox diqqət mərkəzində olmağa başlamışdır.

Azərbaycanın elm və təhsilində böyük əhəmiyyəti olan Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Mərkəzi Elmi kitabxanası yarandığı gündən respublikanın ən iri informasiya müəssisələrindən biridir. Kitabxanaya 2003-cü ildən elmi müəssisə statusunun verilməsi onun əhəmiyyətini daha da artırmışdır. Kitabxanada avtomatlaşdırma işləri 2002-ci ildən fəaliyyətə başlayan "Kitabxana proseslərinin avtomatlaşdırılması" şöbəsi tərəfindən həyata keçirilir. Şöbənin yaradılması və fəaliyyəti nəticəsində şöbələrarası əlaqə və bu əlaqəni təmin edən lokal kompüter şəbəkəsi genişlənməmiş, oxuculara müasir texnologiyalardan və İnternet şəbəkəsindən istifadə üçün şərait yaradılmışdır. Kitabxana 2004-cü ildə Rusiya istehsalı olan İRBİS-64 AKIS-ni almışdır ki, bununla da kitabxanada bir çox proseslər avtomatlaşdırılmış, yeni Avtomatlaşdırılmış İşçi Yerləri vasitəsilə kitabxanaçı əməyi minimuma endirilmiş, ədəbiyyatın elektron kataloqu, elektron məlumat bazaları yaradılmışdır.

Azərbaycan kitabxanaları arasında ilk dəfə olaraq AMEA-nın MEK-nin 2003-cü ildə İnternetdə beş dildə Web saytı açılaraq istifadəyə verilmişdir. Bu sahifənin açılması üçün Soros fondu ACİ kompüter dəsti, skaner və həmin fondun serverində 30 meqabaytlıq yerdən ibarət qrant ayırmışdır. Saytda AMEA və Soros Fondu Açıq Cəmiyyət İnstitutu serverlərinə giriş, dünya kitabxanalarına və digər mənbələrə elektron ünvan yönləndiciləri verilmişdir. Saytda həmçinin elektron kataloq bölməsi yaradılmış, İRBİS-64 web şlituzunun interfeysi Azərbaycan dilinə tərcümə olunmuş və internet istifadəçilərinin istifadəsinə verilmişdir. Elektron kitabxana bölməsi də yaradılaraq elektron kitablar bu bölmədə yerləşdirilmişdir. Elektron kitabxanaları genişləndirmək, fonda ki nəşrləri elektron formata daha rahat çevirmək və oxucuların istifadəsinə vermək üçün kitabxana DriveBook DIY markalı kitab skaneri almışdır. 2000-ci illərdən başlayaraq kitabxananın fondu elektron nəşrlərlə formalaşdırılmağa başladı. Ədəbiyyatın elmi komplektləşdirilməsi şöbəsi elektron nəşrləri disket, CD-Rom şəklində komplektləşdirməyə başlamışdır. Artıq 2010-cu ildə fonda elektron nəşrlərin həcmi 4897 nüsxə olmuşdur. Bu proses hər il davam etdirilərək fonda ki elektron nəşrlərin sayı artırılmışdır. Təkcə 2013-cü ildə il ərzində 659 adda yeni ədəbiyyatın CD-ləri hazırlanaraq elektron kitabxanada yerləşdirilmiş və istifadəçilərə təqdim olunmuşdur. Kitabxana oxucuları EBSCO elektron məlumat bazasından 40000 adda xarici tammətənlilik elektron jurnallardan istifadə imkanı əldə etmişdir. Bundan başqa kitabxana EBSCO ilə yanaşı İNİTAS, SWEETS, İOP (Institute of Physics – Fizika İnstitutu), APS (American Physical Society – Amerika Fizika Cəmiyyəti), ASPB (Alberta Society of Professional Biologists – Professional

Bioloqların Albert Cəmiyyəti) kimi, həmçinin Thomson Reuters informasiya resursları şirkətinin "Web of Knowledge" informasiya bazalarından aldığı ümumilikdə 70000-ə yaxın elektron nəşri oxucuların istifadəsinə vermişdir. Son illərdə kitabxanada avtomatlaşdırılmış rejimində 521 oxucunun qeydiyyatı aparılmışdır.

Azərbaycanda kitabxana işi sahəsində həyata keçirilən ən böyük tədbirlərdən biri də AZLİBNET layihəsidir. Bu layihə 2013-cü ilin ölkədə "İnformasiya-kommunikasiya texnologiyaları ili" elan olunması ilə əlaqədar sərəncamın qarşıda qoyduğu vəzifələrin həyata keçirilməsində ilk addım idi. Layihə Cəfər Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanası tərəfindən həyata keçirilir. Əsas məqsəd ölkə kitabxanalarında birgə kataloqlaşdırma işini həyata keçirmək, Milli Toplu Elektron Kataloq Sistemini yaratmaqdır. Bununla iri kitabxanalarda və MKS-lərdə kataloqlaşdırma zamanı vaxt itkisinin, həmçinin biblioqrafik yazıların tərtibində təkrarçılığın aradan qaldırılması həll olunur. Digər bir məqsəd isə istifadəçilərə elektron resurslarla fasiləsiz və operativ xidməti həyata keçirməkdir. AZLİBNET İRBİS 64 proqram təminatı ilə yaradılmışdır. Lakin kataloqa digər AKİS-lərin biblioqrafik yazılarını asanlıqla konvertasiya etmək mümkündür.

İlk vaxtda toplu kataloqa ölkənin altı iri kitabxanasının Azərbaycan, türk, rus, ingilis dilində olan kitabların 60.000-dən artıq biblioqrafik yazısı daxil edilmişdir. Həmçinin sonradan ADA-nın kitabxanasının elektron kataloqundan da 10.000 ingilis dilli biblioqrafik yazı daxil edilmişdir. Artıq AZLİBNET Bakı və Sumqayıtın iri kitabxanaları ilə yanaşı 45-dən çox region MKS-lərinin də elektron kataloqunu özündə birləşdirir. Biblioqrafik yazılar proqram təminatından asılı olmayaq 8 formatda yığılmışdır: ISO, UTF-8, İRBİS-64, RUSMARC, USMARC, MƏTN, WINDOWS-1251, CP-866. Toplu elektron kataloqdan ölkənin bütün kitabxanaları ilə yanaşı beynəlxalq kitabxanalar da istifadə edə bilər.

Müasir dövrün tələb və zərurəti olan informasiya texnologiyaları bu gün istehsalatda, elmi müəssisələrdə, cəmiyyətin bütün sahələrində tətbiq olunur. Bu gündü yeni texnika və texnologiyalar olmadan təsəvvür etmək çətin olduğu kimi, onları öyrənilər tətbiq etmədən də tələb və məqsədləri ödəmək çətinidir. Bütün digər sahələr kimi kitabxana sahəsində də müasir texnologiyaların tətbiqi və istifadəsi xüsusilə vacibdir. Çünki informasiya-laşdırılmış cəmiyyətin əsas informasiya müəssisələri olan kitabxanalar bu cəmiyyətin informasiyaya olan tələbatını ödəmək üçün tam, dolğun və operativ xidmət göstərməlidir ki, bu da yeni texnologiyaların sayəsində daha məqsədə müvafiq həyata keçirilir. Bu gün heç bir maneə və məhdudiyət olmadan uzaq məsafədən xidmət, dünya miqyaslı məlumat bazalarına çıxış və əlyətərlik, müasir vasitələrlə xidmət kitabxanaların əsas amalıdır ki, bu da müasir texnologiyaların tətbiqi ilə həyata keçirilməlidir.

ƏDƏBİYYAT

1. Həsənova N.Ə. "İnformasiya və kommunikasiya texnologiyalarının təhsil prosesinə tətbiqində elektron kitabxanaların rolu", *Kitabxanaşünaslıq və informasiya (elmi-nəşri və praktiki jurnal)*, ISSN 2219-5882, Bakı-2014, №3 (15), səh 69-81
2. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Mərkəzi Elmi Kitabxanasının 2010-2014-cü illər üzrə hesabatları.
3. Xələfov A.A. *Kitabxana və cəmiyyət*. - Bakı, 2011. - 398 s.
4. Xələfov A.A., Qurbanov İ.A. *Kitabxanaların kompüterləşdirilməsinin əsasları*. - Bakı, 2006. - 199 s.
5. Пилко, И.С. *Информационные и библиотечные технологии*. - СПб, 2006. - 342с

USING NEW INFORMATION TECHNOLOGY IN ELECTRONIC LIBRARY

N.A.HASANOVA
Z.I.MACNUNOVA
SUMMARY

This article investigates the properties of the new information technologies and the importance of their using in modern times. The article also describes new technologies using and applying in libraries and creating on their basis of digital libraries, electronic databases, as well as modern facilities. Notes the works in this direction in different countries and in the republic.

Keywords: *new information technologies, e-library, information society, the national library, ALIS, electronic catalog, library and information technologies, remote services.*

ПРИМЕНЕНИЕ НОВЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ЭЛЕКТРОННЫХ БИБЛИОТЕКАХ

Н.А.ГАСАНОВА
З.И.МАДЖУНОВА
РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрены свойства новых информационных технологий и необходимость их использования на современном этапе. Отражены вопросы внедрения и использования новых технологий в

библиотеках и создания на их основе электронных библиотек, электронных баз, а также современные средства обслуживания. Отмечены работы, проведенные в этом направлении в разных странах и в республике.

Ключевые слова: новые информационные технологии, электронная библиотека, информационное общество, национальная библиотека, АБИС, электронный каталог, библиотечные и информационные технологии, дистанционное обслуживание.